

Gooi & Vecht
op weg naar een
UNESCO
Global Geopark

Gooi
Vecht

BIJZONDERE ONTSTAANSGESCHIEDENIS

De basis voor het afwisselende landschap van Gooi en Vecht ligt in haar geologische geschiedenis. Een grote ijskap vanuit Scandinavië zorgde in de voorlaatste ijstijd, zo'n 200.000 jaar geleden, voor opstuwing van het landschap. Zo ontstonden de hoge, droge stuwwallen van het Gooi. De lagere, natte veenweidegebieden in de Vechtstreek ontstonden veel later, toen na de laatste ijstijd de zeespiegel weer steeg en het West-Nederlandse kustgebied ontstond.

Er zijn veel plekken te zien én te bezoeken die een stukje van die bijzondere aardkundige ontstaansgeschiedenis laten zien. Veel daarvan hebben zelfs al een beschermde status zoals Beschermd Natuurmonument, Aardkundig Monument, Rijksmonument of UNESCO-Werelderfgoed.

Daarom is er nu een initiatief gestart om voor het hele gebied de status aan te vragen van **UNESCO Global Geopark**. Om het verhaal van het landschap te vertellen en om te laten zien wat het verband is tussen al die unieke plekken. Als deze status wordt toegekend hoort Gooi en Vecht bij een wereldwijd netwerk van mondiale landschappen. Met als gezamenlijk kenmerk het streven naar een toekomstbestendig gebied met behoud van de bijzonderheden van het landschap, de natuur en cultuurhistorie die zo kenmerkend zijn voor de regio.

GEOPARK-HOTSPOTS: 40 GEOSITES IN GOOI EN VECHT

- **Het Naardermeer met de geosites:** De Muggenbult (1), De Machine (2) en Meerkade (3)
- **Weesp:** Het Fort Hinderdam (4), de Aetsveldsepolder (5)
- **Huizen:** de klifkust en stormrug bij de Aalberg (6), de Naarder Eng (7)
- **Muiderberg:** kust met stormrug (8) en Klif (9)
- **Muiden:** het Muiderslot (10) en de zeesluizen naar de voormalige Zuiderzee (11)
- **Nederhorst den Berg:** de Willibrordkerk op de Berg (12), de Vechtoeverwal (13)
- **Ankeveen en omgeving:** de voormalige NH-kerk in Ankeveen op een zandrug (14), het Bergse Pad (15), de Ankeveense Molen (16)
- **Het Horstermeer:** (17) als enige droogmakerij tussen de veenweidegebieden, met veel kwelwater
- **Laarder Wasmeergebied:** Groot Wasmeer (18), de stuifzanden van 't Bluk (19) en het Langewater (20)
- **Tafelbergheide:** de hooggelegen Tafelberg (21), de zandsteenblokken bij Craillo (22), leemkuil (23)
- **Westerheide:** de Aardjesberg (24) en Lange Heul (25)
- **Zuiderheide:** Museum Hofland (26), de grafheuvels op de Zuiderheide (27), Doodweg met grind, zand- en leemkuilen (28) en het pompstation (29) in de diepe groeve op het PWN-terrein.
- **Hilversumse Meent:** het voormalige Waterlinie Fort Werk I (30) in natuurgebied Gijzenveen, de natuurgebieden Laegieskamp en Koeienmeent (31)
- **Naarden:** Fort Ronduit (32) en de Vesting Naarden (33)
- **Hilversum:** Hoorneboegseheide met grafheuvels en oude akkers (34), Zonnestraal (35)
- **De Straal van Loosdrecht** (36): veenontginning met middeleeuwse verkaveling
- **Huizen:** de afgravingen bij de Groeve Rijsbergen met gestuwde ondergronden en dekzandafzettingen (37, 38)
- **Zanderij Craillo** (39): diepe zandgroeve met zwerfkeien en plassen
- **Het Corversbos** (40): speelzandvlakte en Neanderthalervindplaats

WAT IS EEN GEOPARK?

Een Geopark is een landschap van mondiale betekenis, erkend door de Unesco. Het is een landschap waarin geleefd, gewerkt en gerecreëerd wordt, met bebouwing, landbouw en infrastructuur. De bijzonderheid zit hem in de aanwezigheid van unieke waarden op het gebied van geologie, geomorfologie en bodem in combinatie met bijzondere natuur. Er is veel cultureel erfgoed te zien dat vaak ook een relatie heeft met de aardkundige geschiedenis van het gebied. Op initiatief van de Unesco laten we de aardkundige geschiedenis nu 'lezen' aan de hand van zogenaamde 'geosites'

WAT ZIJN GEOSITES?

Op de kaart zijn 40 plekken in Gooi en Vecht geselecteerd die als 'geosite' kunnen worden aangemerkt. Het zijn plekken in het landschap die samen de basis vormen voor een toekomstig Geopark. Elke site laat -goed zichtbaar- een aardkundig verschijnsel zien. Het zijn bijzondere plekken vanwege de ondergrond, het water of de natuur, met uitstapjes naar archeologie en cultuurhistorie. Het grootste deel van de geosites in de regio is al in beheer van de natuurbeschermingsorganisaties (Goois Natuurreservaat, Vereniging Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer).

in een Geopark krijgen die plekken extra aandacht door er informatie over te verschaffen en activiteiten te stimuleren. Zoals geotoerisme, schoolprogramma's, lezingen en cursussen, routes, museumbezoek, wetenschappelijk onderzoek en het ontwikkelen van streekproducten. Als al dit soort activiteiten in een gebied

VOORBEELDGEBIED 1: De Zuiderheide met de Laarder Wasmeren (zuidelijk deel, geosites 18-20 op de kaart)

De Zuiderheide is een mooi voorbeeldgebied omdat je hier alles kan zien wat hoort bij een Geopark: het is aardkundig belangrijk, ecologisch waardevol en bezit veel cultuurhistorie. Het is een heel bijzondere site omdat waterpartijen op hoger gelegen zandgronden bijna niet voorkomen! In het deel ten zuidoosten van Hilversum vinden we de geosites het Groot Wasmeer (18), de zandverstuiving bij 't Bluk (19) en het Langewater (20).

Het Groot Wasmeer is duidelijk te zien, het is het grootste in dit gebied. Het wordt gevuld door regenwater dat hier blijft staan vanwege een slecht doorlaatbare ondergrond. De naam stamt uit de tijd toen deze plek werd gebruikt om schapen te wassen en te laten drinken. Uit recent archeologisch en bodemkundig onderzoek bleek dat het gebied zich laat lezen als een geschiedenisboek. Laagje voor laagje liet de bodem zien dat perioden met bos en stuifzand elkaar afwisselden. Houtskoolresten en oude karrensporen kwamen tevoorschijn en ook restanten van de oorspronkelijk podzolbodem, zoals in de bodem van het Langewater. Wie goed kijkt, ziet op de grond de kenmerkende grijze en roestbruine plekken.

De grote zandverstuiving bij 't Bluk was in de 20e eeuw dichtgegroeid maar is rond 2006 opengemaakt waardoor het zand weer alle ruimte heeft. In NW-Europa komen zandverstuivingen niet veel meer voor en behoud ervan is belangrijk vanwege de unieke natuur. Zoals zeldzame mossen en insecten die van een kale bodem en grote temperatuurverschillen houden.

Ook genieten van de mooie uitzichten en het bijzondere landschap? Bezoek dit deel van de Zuiderheide vanaf theehuis 't Bluk of via de Weg over Anna's Hoeve in Hilversum.

VOORBEELDGEBIED 2: De Zuiderheide met Sint Janskerkhof (noordelijk deel, geosites 26-29 op de kaart)

Het Sint Janskerkhof (26) en Museum Hofland (27) in Laren zijn de toegangspoort naar het noordelijke deel van de Zuiderheide. Beide zijn een geosite, net als de grafheuvels (27), de grind-, zand- en leemkuilen (28) en het drink-waterpompstation (29) in dit gebied. De Zuiderheide is niet voor niets een aardkundig monument en een beschermd natuurmonument. De hoogteverschillen, de afwisselende begroeiing, het uitzicht en de sporen uit het verleden maken het continu anders en de moeite waard!

Het Sint Janskerkhof is, behalve begraafplaats, ook een bijzondere plek omdat het waarschijnlijk het oudst bewoonde gebied van de Gooise stuwwal is. Het Geologisch Museum Hofland dat eraan ligt vertelt het verhaal van de ontstaansgeschiedenis van het Gooi.

Wie vanaf het museum de Zuiderheide op gaat, staat op de stuwwal, zo'n 20 meter boven NAP. Het uitzicht over de Heuvelrug en de Eemvallei is hier spectaculair. Grafheuvels uit de prehistorie steken duidelijk herkenbaar als groene bollen uit boven de hei. Let ook op de opvallende greppels, kuilen en zandhellingen. Vroeger is hier op veel plekken grind, zand en leem uitgegraven, onder andere door boeren uit de omgeving die dit gebruikten als verharding van hun erf en wegen, en voor de bouw van boerderijen.

VERKEN HET GEOPARK GOOI & VECHT

Langs de geosites van de twee voorbeeldgebieden is een wandel- en fietsroute samengesteld. Vanaf de parkeerplaats bij Museum Hofland in Laren verkent u zo dit aardkundig unieke deel van de Gooi en Vechtstreek. U vindt de route via de sites www.vvvgooivecht.nl en www.geoparkgooienvecht.eu.

Bezoekerscentra, wandelingen en routes

Voor een deel van de geosites is al een goede basis aanwezig in de vorm van wandel- en/of fietsroutes en informatiepunten. Goede startpunten voor wandelingen en fietstochten in het gebied zijn Geologisch Museum Hofland (www.geologischmuseumhofland.nl), het bezoekerscentrum Gooi en Vechtstreek in 's-Graveland (www.natuurmonumenten.nl), Gasterij Stadzigt aan het Naardermeer (www.gasterijstadzigt.nl) en Theehuis 't Bluk (www.bluk.nl). Veel informatie en routes zijn te downloaden via de websites van het GNR (www.gnr.nl), de VVV Gooi en Vecht (www.vvvgooivecht.nl) en het IVN (www.ivn.nl/gooi). Zo is er bijvoorbeeld het "Rondje Laarder Wasmeer" met onderweg diverse informatiepanelen en op veel plekken een weids uitzicht over de wasmeren en de Zuiderheide.

Colofon

Dit is een uitgave van de Stichting ter realisatie van Geopark Gooi en Vecht.

Deze stichting beoogt de totstandkoming van een UNESCO Global Geopark in de regio Gooi en Vecht. Een initiatief dat inmiddels ten volle wordt ondersteund door onder meer de volgende partners:

Goois Natuurreservaat (GNR) | Natuurmonumenten (NM) | Staatsbosbeheer (SBB) | Vereniging van Vrienden van het Gooi (VVG) | Regio Gooi & Vecht | VVV Gooi en Vecht | Universiteit van Amsterdam | Universiteit van Wageningen / Alterra / LEI | Geologisch Museum Hofland | Stichting Omgevingseducatie Gooi, Vecht- en Eemstreek | Erfgoed Perspectief | Stichting Tussen Vecht en Eem (TVE) | Stichting Vrienden van de Vecht / Vechtplassencommissie | Instituut voor Natuureducatie en duurzaamheid (IVN) | AWN Naerdincklant Archeologie Gooi en Vechtstreek | Vereniging voor cultureel erfgoed "Bond Heemschut" | Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug / Heel de Heuvelrug

Foto's: M. Stevens, GNR/W.Metz en Toerisme Gooi & Vecht

Meer informatie over het Geopark Gooi en Vecht in oprichting: www.geoparkgooienvecht.eu.

Stichting t.r.v. Geopark Gooi en Vecht, Postbus 251, 1400 AG Bussum

E-mailadres: info@geoparkgooienvecht.eu

Deze brochure is mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van Rabobank Gooi en Vechtstreek